

Tijdens een telefoongesprek met haar broer schakelt cabaretière Funda Müjde voortdurend tussen het Nederlands en het Turks. Even snel schakelt ze tussen haar Turkse en Nederlandse identiteit. Als Funda 'wij' zegt moet je dat steeds anders interpreteren: wij acteurs, wij leeftijdgenoten, wij Nederlanders, wij allochtone vrouwen, jij en ik. Na de middelbare school deed Funda eerst de lerarenopleiding Turks-Nederlands en tegelijkertijd de opleiding tolk – vertaler. Maar pas als actrice voelde ze zich echt in haar element. Op het toneel en in vele nevenactiviteiten zet Funda zich op volle kracht in voor de positie van allochtone vrouwen.

Triomf voor Funda Müjde

“Wat ik doe staat in het teken van de multiculturele samenleving”

“**H**eb je mijn column van afgelopen vrijdag gelezen?” is het eerste wat Funda Müjde vraagt. Het is ruim een week na de uitzending van Ayaan Hirsi Ali's filmpje *Submission* in het VPRO-programma *Zomergasten* en Funda vertelt dat het in de loop van de week toch begon te knagen. “Ik ken Ayaan persoonlijk en heb veel waardering voor haar. Ik was dan ook benieuwd naar het filmpje. Eerst keek ik er volkomen blanco naar, hoewel mijn gedachten wel wegdwaalden. Mijn professionele oog keek of ik de actrice kende en terwijl de camera omhoog kroop vroeg ik me af of de actrice ongelijke borsten had, of mannen dit nou sexy zouden vinden en herkende ik stukjes tekst, omdat ze ook voorkomen in de *Gesluierde Monologen* waaraan ik heb meegewerkt. Maar kwetsend, nee.” In de loop van de week begon Funda zich toch op te winden, mede door de reacties in de pers. “Uiteindelijk vind ik dat de aanpak de aandacht afleidt: Ayaan staat centraal, het gaat wéér over moslims, de nuance-ring blijft niet overeind als je het filmpje zonder commentaar ziet en uiteindelijk is er in de reacties geen aandacht voor waar het eigenlijk om gaat: huiselijk geweld”.

Foto: Jean ter Linjen.

Turkse schoonmoeder

Das is heel anders in de voorlichtingsfilm die in opdracht van stichting Kezban gemaakt is om in allochtone vrouwengroepen huiselijk geweld bespreekbaar te maken.¹ Funda speelt in de Turkse versie overtuigend de rol van schoonmoeder van een jonge vrouw, die als importbruid naar Nederland komt. Bij het publiek blijkt juist de schoonmoeder veel herkenning en emoties op te roepen. Herkent Funda deze rol zelf?

Ik heb zelf geen schoonmoeder gehad,

maar wat ik in haar haat en herken zijn haar ogen! Ze zegt geen onvertogen woord, maar ondertussen is één terloopse blik van haar dodelijk en heeft ze met die blikken volledig de regie in handen. Ze wil wel een goed huwelijk voor haar zoon, maar op haar voorwaarden en dat gebeurt omdat haar zoon dat slaafs toelaat”.

Niet te close

Funda's boodschap aan zo'n jongen, aan alle jongens, is: “wees niet opstandig maar wel zelfstandig”. Niet op die boze

Funda Müjde ontvangt uit handen van minister Verdonk de Triomfprijs. Foto: Ron Jenner.

Nederlandse manier van schijft aan alles. Maar een beetje minder dicht op elkaars lip zitten zodat je je eigen keuzes kunt maken en niet elke stap die je zet doorverteld wordt, is ontzettend belangrijk. “Wat het meest bijzondere was aan mijn eerste (Turkse) echtgenoot, was dat hij zijn eigen gang ging en ervoor zorgde dat de familie zich niet van a tot z met ons bemoeide. Zijn vader was geen voorstander van ons huwelijk, want ik kwam niet uit hun kringetje, maar mijn man zorgde ervoor dat ik niet bij die strubbelingen betrokken werd. Zo ook toen we in Turkije waren en familie en kennissen begonnen te informeren wanneer er een baby zou komen. Ik kon toch niet zeggen dat ons hoofd daar nog helemaal niet naar stond omdat we het te druk hadden met studeren, werken, theater maken en van alles? Dan zei hij ‘stuur ze maar naar mij door’ en loste hij het op met een grapje.”

Charmante omweg

“Nederlanders doen dat in zo’n geval anders. Die vragen gewoon pats of je geen kinderen wil, of dat je ze niet kunt krijgen. Turkse vrouwen gebruiken een omweg. Zij zeggen bijvoorbeeld met veel omhaal van woorden en lieve gebaartjes dat ze een hele goede vrouw, weten die al vaak geholpen heeft met kruiden... Heel versluierd, heel goed

bedoeld en uit oprechte bezorgdheid dat je misschien onvruchtbaar bent. Ik geef meestal de voorkeur aan de indirecte weg. Het is zachter, charmanter.” Ik merk in de communicatie dat Nederlanders vaak al bij voorbaat kritisch zijn, dat vragen niet open zijn, maar vanuit een oordeel worden gesteld, altijd uitgaan van de verschillen. Het concept van het gewenste en verwachte antwoord zit al in hun hoofd. Zo zat ik een keer in

het programma van Barend & Van Dorp en daar trad Robert Long op. Ik zat daar nog wat van na te genieten toen Frits Barend vroeg: ‘Houd je van Robert Long?’ ‘Ja enorm’, zei ik, ‘Long, Boudevijn de Groot, die heb ik grijs gedraaid toen ik jong was’. Dan zie je ze glazig kijken en de radertjes in hun hersens draaien: Turks meisje, Nederlandse idolen, hun eerste reactie is dat dat niet te rijmen is.”

Triomf

Funda Müjde kreeg een Franse prijs voor de ‘beste vrouwelijke hoofdrol’ in de Nederlandse film *Julia’s geheim* (1987), ze kreeg de Cosmic Award in 2002 voor haar ‘artistieke moed en inzet voor de multiculturele samenleving’ en april jongstleden kreeg ze de Triomfprijs. De Triomf wordt uitgereikt aan iemand die zich uitzonderlijk heeft ingezet voor de empowerment van zwarte, migranten- en vluchtelingen-vrouwen. “Er zijn collega’s die zo’n prijs niet willen, omdat ze het een ‘migrantenprijs’ vinden. Daar kan ik me wel iets bij voorstellen, maar ik ben trots om mijn uitverkiezingen voor de Triomf. Natuurlijk is het heel bijzonder om een prijs te krijgen voor je acteer-

Biografisch

Funda Müjde speelde de hoofdrol in de speelfilm *Julia’s geheim* en werd bij het grote publiek bekend door vaste rollen in de TV-series *Medisch Centrum West*, *Vrouwenvleugel* en gastrollen in *Zeg ’ns Aaa* en *Russen*. Ze speelde in een groot aantal toneelproducties. De meest recente is haar optreden in de *Gesluierde Monologen*. Als cabaretière stond ze in 1998 op de planken met het programma *Mag ik een kilo emancipatie van u?*, gevolgd door *CHAKRA!* (2001/2002) en *Actueler dan ooit* (2004).

Sinds april 2000 schrijft ze wekelijks een column voor *De Telegraaf* en gastcolumns voor diverse bladen. Funda heeft regelmatig als presentatrice gewerkt voor radio en TV, ze leidt discussiebijeenkomsten, presenteert festi-

vals, geeft workshops over onder meer teambuilding, interculturele communicatie, deëscalatie van agressie, conflict-hantering en maakt cabaret op maat voor ministeries, overheidsinstellingen etc. Op het gebied van vrijwilligerswerk was Funda lid van een flinke rij besturen en comités: de HTKB (Turkse vrouwenvereniging Nederland), het *Inspraak Orgaan Turken* in Den Haag, Comité van Aanbeveling van Noord Holland Nu, Jeugdtheater de Krakeling, Stichting Over het IJ producties (Cultuurfabriek Amsterdam), Adviesgroep Culturele Diversiteit van de gemeente Den Haag, Internationale Sociëteit, Stichting Agora en Comité van aanbeveling voor Multicultureel Podium Mozaïek.

prestaties. Maar ik merk dat mijn hart bij de multiculturele samenleving ligt en dat zie je in veel gevallen terug in mijn werk, vooral in mijn cabaretprogramma's. Niet op een zware manier zodat iedereen denkt 'gedsiederrie het gaat weer over integratie', maar lichtvoetig, scherp, gevoelig, of grappig. Ik word ook wel eens moe van het land, de discussies over integratie, je eigen strijd en herhalingen. Maar hoe je het ook wendt of keert, het thema raakt me en daarom heb ik de prijs, uit handen van minister Verdonk, in ontvangst genomen 'voor alle 26.000 uitgeprocedeerde maar niet uitgezette asielzoekers'. Zo'n moment moet je wel benutten!" De prijsuitreiking was wel spannend voor Funda, want de vrijdag ervoor had ze een scherpe column uitgesproken in *Nova-politiek*, over het voorstellen van Verdonk om 'inburgeringsvignetten' te gaan uitdelen aan goed ingeburgerde allochtonen. "Na afloop heb ik met de minister gepraat en gezegd: 'het zou zoveel schelen als de politiek eerst eens erkenning zou uitspreken voor wat de eerste generatie allemaal gedaan heeft, alvorens alle problemen en kritiek naar voren te brengen'. Tot mijn plezier 'hoorde' ze mijn boodschap en werd het een heel leuk gesprek."

Een kilo emancipatie

Funda is van een leeftijd dat ze nog net een stukje van de tweede feministische golf heeft meegemaakt. Emancipatie was het thema van haar eerste cabaretprogramma *Mag ik een kilo emancipatie van u?* "Ik heb in die tijd vooral veel verbazing ontmoet. Dat mijn vader zo geëmancipeerd was dat hij er op stond dat we een degelijke studie afmaakten; dat is trouwens ook de reden dat ik de lerarenopleiding gedaan heb voor ik actrice werd. Verbazing ook dat mijn huwelijk voor Nederlandse begrippen modern was. Ik heb heel wat huwelijken gezien, en nu nog steeds, waarin de vrouw toch maar de 'eigen keuze' maakt om te stoppen met werken als er kinderen komen. Ik was niet zielig en dat klopte niet met de beeldvorming." Funda was jarenlang actief in de Turkse

Funda zien

Wie Funda Müjde als cabaretière aan het werk wil zien kan, voor de provincie Gelderland, terecht op zondag 13 maart 2005 in Beuningen en op zaterdag 23 april in Arnhem. Daar speelt ze try-outs van haar nieuwe voorstelling *ABT Algemeen Beschaafd Turks*. De volledige speellijst is te vinden op www.mojotheater.nl. Funda heeft een eigen pagina op het adres www.fundam.nl

vrouwenvereniging, de HTKB. Ze illustreert aan de hand van een acht maartviering hoe ver de actiepunten van de HTKB verwijderd waren van actiepunten van sommige Nederlandse vrouwengroepen. "Wij maakten ons druk over de economische positie van allochtone vrouwen, over het feit dat vrouwen geen zelfstandige verblijfsvergunning kregen als ze wegens gezinshereniging naar Nederland kwamen. Nederlandse vrouwen deden een ludieke actie over staand plassen en openbare toiletten voor vrouwen. Het anti-man hoorde er toen ook zo bij. Terwijl wij ervan uitgingen dat op internationale vrouwendag onze mannen alles voor ons moesten doen: de kinderen onder hun hoede nemen, koken, chauffeur spelen, met zware spullen slepen. De behoeftes lagen zo anders, de Nederlandse vrouwenbeweging had in die tijd helemaal geen oog voor klasseverschillen, noch voor culturele verschillen en dat is maar ten dele beter geworden."

Solidariteit

"Nederland is helemaal niet racistischer of intoleranter dan andere landen. Het enige hinderlijke in Nederland is dat men zichzelf als maat neemt. We zijn er goed in om te signaleren waar het elders in de wereld niet goed is, om vervolgens onszelf op de borst te kloppen. Het heeft meer nut om naar de goede voorbeelden te kijken en daar je voordeel mee te doen. Leer van de kinderopvang in Zweden! Sommige vrouwen vinden de kinderopvang in Turkije

stukken beter, bijvoorbeeld omdat daar altijd warm gegeten wordt met de kinderen."

"Aan ieder die zich in Nederland bezig houdt met het ontwikkelen van beleid, het uitwerken van projecten, zou ik willen zeggen: Weg met die vooringenomenheid! Verplaats je werkelijk in een ander, dan zie je de wereld anders. Kijk eens naar de mogelijkheden in plaats van te focussen op wat er allemaal niet kan. Jij vertelde me bijvoorbeeld aan het begin van dit interview dat we beiden opgeleid zijn tot leraar en even oud zijn. Het blijkt dat we allebei groot zijn geworden met Tita-Tovernaar. Het is mooi om eerst ook eens te kijken naar wat je deelt met een ander."

Verder zou ik het ouderwetse woord 'solidariteit' mee willen geven. Dan doel ik op de individuele betrokkenheid. Dat iemand uit een 'goed nest' komt, of 'de juiste persoon op het juiste moment' tegenkomt kan veel invloed hebben op de toekomst van een individu. Als het gaat om scholing, om huiselijk geweld, kun je mensen niet afschepen met 'eigen verantwoordelijkheid'. Neem jezelf niet als maat voor beleid dat voor anderen bedoeld is. Die analfabete vrouw kan niet dezelfde keuzes maken als jij." ■

Henriëtte Neuijen is beleidsmedewerker bij Enzovoort.

Noot

¹ Als ik haar was: een voortlichtingsfilm over huiselijk geweld van Stichting Kezban. Er zijn vier versies: Arabisch, Turks of Berbers gesproken en Nederlands ondertiteld en Nederlands gesproken. Besteladres: TransAct, postbus 1413, 3500 BK Utrecht. Tel: (030) 232 65 00.